

Wołyń 1943 – pamięć przywracana

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Wydarzenia na Wołyniu, okryte przez dziesięciolecia mgłą niepamięci, w ostatnich latach są przywracane do kanonu zbiorowych wyobrażeń o przeszłości. W 2013 roku, w siedemdziesiątą rocznicę zbrodni, ta jedna z największych tragedii w historii Polski doczekała się materialnego upamiętnienia w stolicy – na warszawskim Żoliborzu stanął pomnik poświęcony jej ofiarom. Ponadto przed dwoma laty Sejm uhonorował je ustanawiając 11 lipca Narodowym Dniem Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej. Za sprawą szeroko komentowanego filmu Wojciecha Smarzowskiego, zbrodnia znalazła również swoje miejsce w kulturze. Tym samym wiedza o niej wyszła poza hermetyczne gremia profesjonalnych historyków i środowisk kresowych, i trafiła do szerokiego grona odbiorców.

Polscy oraz ukraińscy intelektualiści i hierarchowie kościoła od dawna podnoszą konieczność budowania wspólnych relacji w duchu wzajemnego wybaczenia i na fundamencie prawdy, jednak rozbieżność stanowisk w elementarnych kwestiach dotyczących Wołynia znacząco ogranicza dialog. Mimo że obecnie relacje polsko-ukraińskie realizują się na wielu płaszczyznach, to przeszłość konstytuuje jedną z bardziej wrażliwych osi obecnych stosunków między krajami, a rzeź wołyńska, przynajmniej dla strony polskiej, jest w tym spektrum wydarzeniem o dużym ciężarze gatunkowym. Jednocześnie dotychczasowe doświadczenia i próby budowania relacji z pominięciem obciążenia wspólnymi doświadczeniami okazały się nieskuteczne. Nieprzepracowane kwestie dają o sobie znać, pokazując, że czas wcale nie leczy ran, a przemilczanie jest strategią krótkowzroczną.

W czerwcowym sondażu¹ poprosiliśmy badanych o opinię na temat stosunków polsko-ukraińskich i po raz kolejny podjęliśmy próbę określenia, czy wydarzenia, które miały miejsce na Wołyniu w 1943 roku, są obecne w pamięci społeczeństwa polskiego.

OCENA STOSUNKÓW POLSKO-UKRAIŃSKICH

Postrzeganie relacji polsko-ukraińskich w zasadzie nie zmieniło się od lutego 2016 roku, kiedy po raz ostatni pytaliśmy o tę kwestię. Podobnie jak w poprzednich latach w opinii społecznej najczęściej prezentowany jest pogląd, że relacje między Polską a Ukrainą są neutralne – ani dobre, ani złe (44%, spadek o 4 punkty procentowe). Na niezmiennym poziomie utrzymuje się także odsetek

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (337) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 czerwca 2018 roku na liczącej 989 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

respondentów określających stosunki między państwami jako dobre. Taką opinię wyraża obecnie 29% badanych, tyle samo ile w 2016 roku. Tylko mniej więcej co ósmy ankietowany ocenia relacje ze wschodnim sąsiadem negatywnie (13%, wzrost o 4 punkty), najczęściej za taki stan rzeczy winią stronę ukraińską (47%).

CBOS

RYS. 1. Jak ocenia Pan(i) obecne stosunki polsko-ukraińskie?

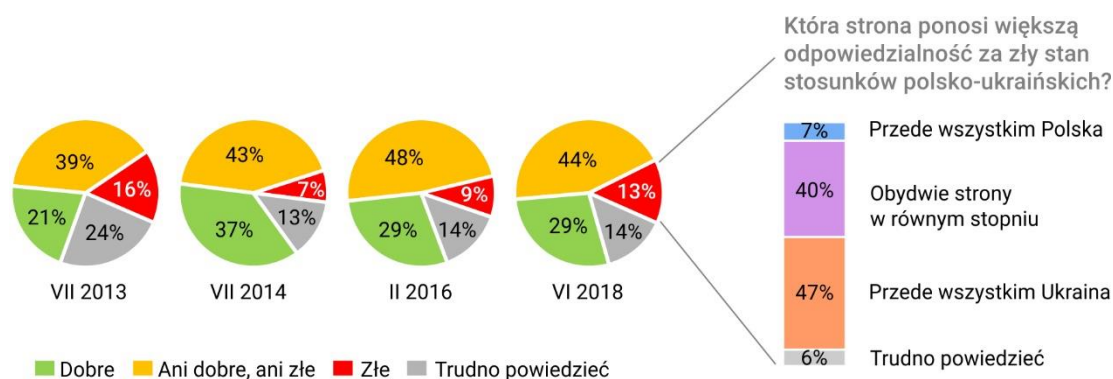

TABELA 1

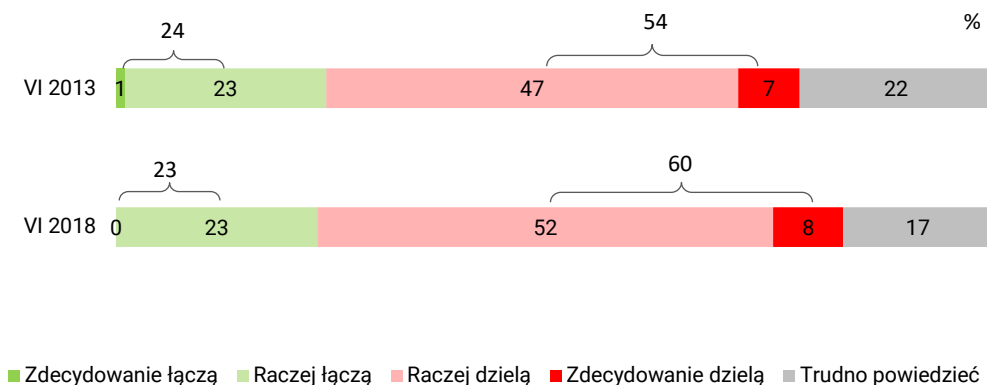
Jak ocenia Pan(i) obecne stosunki polsko-ukraińskie?	VII 2013	VII 2014	II 2016	VI 2018
	w procentach			
Zdecydowanie dobre	1	3	1	1
Raczej dobre	20	34	28	28
Ani dobre, ani złe	39	43	48	44
Raczej złe	13	6	7	11
Zdecydowanie złe	3	1	1	2
Trudno powiedzieć	24	13	14	14

Ocena relacji między Polską a Ukrainą jest związana z wiekiem badanych. Młodszy częściej określają stosunki między krajami jako dobre, najstarsi częściej widzą je w czarnych barwach (por. tabelę aneksową 1).

Częściej niż przed pięcioma laty przeszłość postrzegana jest jako obciążająca wzajemne relacje (wzrost o 6 punktów procentowych). Trzech na pięciu respondentów (60%) deklaruje obecnie, że wspólna historia jest czymś, co dzieli oba narody, a tylko niespełna co czwarty dostrzega w niej potencjał do budowania wspólnej przyszłości (23%).

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, wspólna historia Polaków i Ukraińców – różne wydarzenia z przeszłości raczej łączą czy też dzieli oba narody?

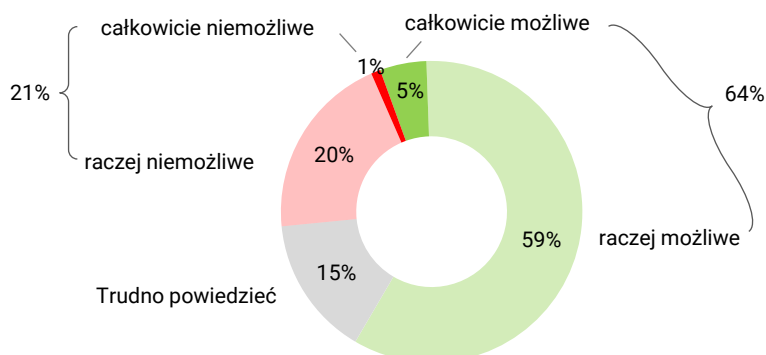

Opinie na temat wpływu przeszłości na kształtowanie obecnych relacji są wyraźnie związane z wiekiem respondentów. Mimo że we wszystkich grupach wiekowych dominuje przekonanie, zgodnie z którym przeszłość dzieli oba narody, to częściej wyrażają je starsi badani (por. tabelę aneksową 2).

Chociaż wspólna historia coraz częściej postrzegana jest jako obciążająca stosunki polsko-ukraińskie, większość badanych wierzy w możliwość pojednania między narodami. Taka opinia prezentowana jest przez mniej więcej dwóch na trzech badanych (64%), przy czym dominuje umiarkowany optymizm (59%) w tej sprawie. Oceny możliwości pojednania w zasadzie nie zmieniły się od 2013 roku.

CBOS

RYS. 3. Często mówi się o potrzebie pojednania między Polakami a Ukraińcami. A czy pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:

RYS. 4. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:

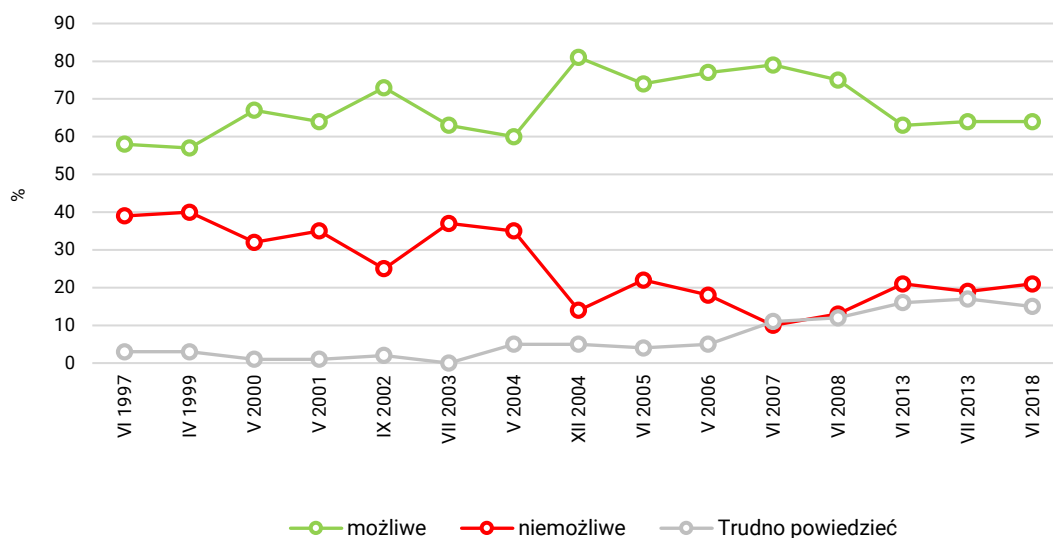

TABELA 2

Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:	Wskazania respondentów według terminów badań														
	VI '97	IV '99	V '00	V '01	IX '02	VII '03	V '04	XII '04	VI '05	V '06	VI '07	VI '08	VI '13	VII '13	VI '18
– możliwe	58	57	67	64	73	63	60	81	74	77	79	75	63	64	64
– niemożliwe	39	40	32	35	25	37	35	14	22	18	10	13	21	19	21
Trudno powiedzieć	3	3	1	1	2	0	5	5	4	5	11	12	16	17	15

Przekonanie o możliwości pojednania przeważa we wszystkich grupach wiekowych, niemniej szczególnym entuzjazmem wyróżniają się tu najmłodszy badani. Najstarszych natomiast nieco częściej cechuje powściągliwość w tej sprawie (por. tabelę aneksową 3).

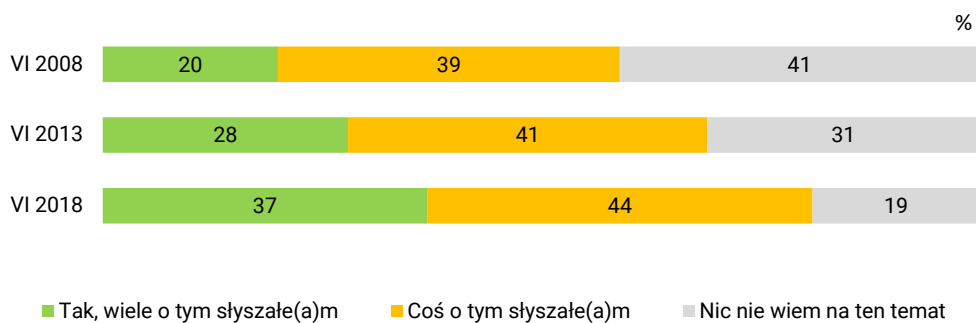
PAMIĘĆ O ZBRODNI WOŁYŃSKIEJ

Wiedza o zbrodniach na Wołyniu upowszechnia się. Obecnie czterech na pięciu badanych (81%) deklaruje, że posiada na ten temat przynajmniej podstawowe informacje (wzrost o 12 punktów procentowych w porównaniu z 2013 rokiem). Co prawda, nadal ankietowani najczęściej sygnalizują jedynie hasłową wiedzę na temat zbrodni (44%), jednak w widoczny sposób zwiększa się odsetek osób dobrze poinformowanych. W ciągu dziesięciu lat proporcje między nimi a osobami, które nie miały w omawianej sprawie żadnej wiedzy, odwróciły się. W roku 2008 tylko co piąty badany (20%) deklarował, że dużo słyszał o Wołyniu, a dwukrotnie częściej padały odpowiedzi oznaczające brak

jakiegokolwiek wiedzy (41%). Obecnie respondenci dwukrotnie częściej deklarują, że słyszeli o wydarzeniach na Wołyniu dużo (37%), niż że nic nie wiedzą na ten temat (19%).

CBOS

RYS. 5. Czy słyszał(a) Pan(i) o zbrodniach, jakie miały miejsce w roku 1943 na Wołyniu?

Badanych, którzy zadeklarowali, że słyszeli cokolwiek o wydarzeniach na Wołyniu, poprosiliśmy o określenie, kto – według nich – padł ofiarą tej zbrodni, a kto był za nią odpowiedzialny. Pytania zostały zadane w formie otwartej, co oznacza, że respondenci nie wybierali odpowiedzi z gotowej listy, a formułowali je w sposób swobodny.

Większość ankietowanych identyfikuje ofiary rzezi wołyńskiej wyłącznie jako osoby narodowości Polskiej (65%, wzrost o 13 punktów procentowych). Zdecydowanie rzadziej ankietowani dostrzegają ofiary po obu stronach (7%), a tylko incydentalnie skłonni są widzieć je tylko wśród Ukraińców (1%). Mniej więcej jeden na czternastu badanych (7%) udzielił innej odpowiedzi – ogólnej (np. *niewinni ludzie, ludność cywilna*) lub sugerującej, że myli rzeź wołyńską z innymi wydarzeniami z czasów wojny (np. *oficerowie polscy, polska inteligencja*).

Co piąty spośród deklarujących wiedzę na temat wydarzeń na Wołyniu nie potrafił odpowiedzieć na pytanie, kim były ich ofiary (20%), brak wiedzy jest jednak rzadszy niż przed pięcioma laty (spadek o 6 punktów procentowych).

TABELA 3

Kto, według Pana(i) wiedzy, padł wówczas ofiarą tych wydarzeń? *	VI 2013	VI 2018
	w procentach	
Polacy	52	65
Polacy i Ukraińcy	8	7
Ukraińcy	2	1
Inne odpowiedzi	12	7
Nie wiem	26	20

* Odpowiedzi respondentów, którzy zadeklarowali, że słyszeli o zbrodniach na Wołyniu (N = 799)

W porównaniu z badaniem z 2013 roku odsetek respondentów przekonanych o tym, że za zbrodnię na Wołyniu odpowiedzialność ponoszą Ukraińcy, zauważalnie zwiększył się. Obecnie taką opinię wyraża dwóch na trzech spośród deklarujących jakąkolwiek wiedzę na temat tych wydarzeń (65%,

wzrost o 13 punktów procentowych). Co dwudziesty badany dostrzega sprawców zarówno po stronie ukraińskiej, jak i polskiej (5%), a nieliczni są przekonani, że zbrodni dokonali Polacy (1%). Podobnie jak w przypadku pytania o identyfikację ofiar, część badanych, mimo deklarowanej wiedzy na temat wydarzeń na Wołyniu, nie potrafiła wskazać sprawców zbrodni (22%). Sytuacja taka występowała jednak rzadziej niż przed pięcioma laty (spadek o 9 punktów procentowych).

TABELA 4

Kto, według Pan(i) wiedzy, był sprawcą tych wydarzeń?*	VI 2013	VI 2018
	w procentach	
Ukraińcy	52	65
Ukraińcy i Polacy	3	5
Polacy	1	1
Okupanci (Niemcy, Sowieci)	12	6
Inne odpowiedzi	1	1
Nie wiem	31	22

* Odpowiedzi respondentów, którzy zadeklarowali, że słyszeli o zbrodniach na Wołyniu (N = 799)

W roku 2013, w przeddzień obchodów 70. rocznicy zbrodni, okazało się, że mimo coraz częściej deklarowanej wiedzy na temat wydarzeń na Wołyniu, w istocie wiemy o nich niewiele. Jedynie tylko mniej więcej co trzeci badany postrzegał wówczas zbrodnię wołyńską w kontekście doświadczeń polsko-ukraińskich (najczęściej identyfikując ją jako ukraińską zbrodnię dokonaną na Polakach), a blisko połowa nie miała w tej sprawie wiedzy – co było deklarowane wprost lub wynikało z treści udzielanych przez badanych odpowiedzi na pytania otwarte dotyczące ofiar i sprawców zbrodni. Obecnie subiektywna ocena poziomu wiedzy na temat wydarzeń na Wołyniu częściej przekłada się na sprecyzowane poglądy na temat odpowiedzialności za nie.

TABELA 5

Ofiary i sprawcy zbrodni na Wołyniu*	2013	2018
	w procentach	
Sprawcami byli Ukraińcy, a ofiarami Polacy	30	46
Sprawcami byli Ukraińcy, a ofiarami Polacy i Ukraińcy	3	2
Sprawcy i ofiary były po stronie zarówno polskiej, jak i ukraińskiej	2	3
Sprawcami byli Polacy, a ofiarami Ukraińcy	1	1
Sprawcami byli Niemcy/ Rosjanie, a ofiarami Polacy	7	3
Ofiarami byli Polacy, jednak nie wiadomo, kto był sprawcą	4	3
Inne odpowiedzi	6	10
Brak wiedzy	47	32

* Odpowiedzi ogółu respondentów (N = 989)

Rzeź wołyńska najczęściej postrzegana jest jako zbrodnia dokonana przez Ukraińców na Polakach (46%), a wyobrażenie to w ciągu ostatnich pięciu lat upowszechniło się (wzrost o 16 punktów procentowych). Podobnie jak w roku 2013, tak i obecnie jedynie nieliczni postrzegają zbrodnię na Wołyniu jako wspólną tragedię, w której z rąk Ukraińców ginęli przedstawiciele obu narodów (2%) lub jako bratobójczą walkę, w której po obu stronach byli zarówno sprawcy, jak i ofiary (3%).

Jednocześnie zmniejszył się odsetek badanych niemających wiedzy o zdarzeniach na Wołyniu. Choć obecnie do tej kategorii zalicza się mniej więcej co trzeci Polak (32%), to jest to znacząco mniej niż w roku 2013 (47%).

Warto zaznaczyć, że ugruntowane wyobrażenia na temat rzezi na Wołyniu (na ogół jako zbrodni dokonanej przez Ukraińców na Polakach) mają częściej niż inni badani z wykształceniem wyższym, mieszkańcy największych miast i osoby najlepiej sytuowane. Pamięć o Wołyniu staje się więc elementem historycznego kanonu, który przekazywany jest przede wszystkim w warstwach wyżej usytuowanych na drabinie społecznej.

Pamięć o zbrodni wołyńskiej, być może niewygodna, a na pewno skomplikowana, odbudowuje się. Wiedza o wydarzeniach na Wołyniu w 1943 roku, zarówno w wymiarze subiektywnych deklaracji, jak i identyfikacji ofiar i sprawców jest coraz bardziej powszechna.

Rzeź wołyńska jest najczęściej postrzegana jako zbrodnia dokonana przez Ukraińców na Polakach. W ten sposób definiuje ją blisko połowa społeczeństwa. Pozostali albo nic o niej nie wiedzą (co wyrażają wprost lub, mimo deklaracji, nie potrafią określić ofiar i sprawców), albo mają bardzo powierzchowne skojarzenia lub też rozumieją ją inaczej, czasem sytuując tragedię poza uniwersum polsko-ukraińskiej pamięci.

Relacje polsko-ukraińskie oceniane są najczęściej neutralnie i, mimo coraz wyraźniej dostrzeganych obciążeń wynikających ze wspólnej przeszłości, opinia społeczna nadal zdecydowanie częściej skłonna jest określać je jako poprawne, niż widzieć w czarnych barwach. W odczuciu Polaków realna jest również perspektywa pojednania między narodami.

Opracował

Marcin Herrmann

TABELA 1

		Jak ocenia Pan(i) obecne stosunki polsko-ukraińskie?				Liczba osób
		Dobre	Ani dobre, ani złe	Złe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		29	44	13	15	986
Płeć	Mężczyźni	30	44	17	10	464
	Kobiety	27	44	11	19	521
Wiek	18-24 lata	34	39	12	15	76
	25-34	34	42	10	14	190
	35-44	36	38	12	14	184
	45-54	28	48	7	17	149
	55-64	21	51	15	13	179
	65 lat i więcej	21	44	22	14	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	30	41	12	17	390
	Miasto do 19 999	25	46	14	15	138
	20 000 – 99 999	28	46	13	12	217
	100 000 – 499 999	28	44	15	13	146
	500 000 i więcej mieszk.	25	43	20	11	94
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	27	37	15	21	186
	Zasadnicze zawodowe	32	41	10	17	242
	Średnie	28	46	14	12	299
	Wyższe	25	49	15	11	258
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	30	51	13	6	111
	Średni personel, technicy	22	49	8	21	33
	Pracownicy adm.-biurowi	20	44	16	19	72
	Pracownicy usług	40	35	6	19	56
	Robotnicy wykwalifikowani	34	40	10	16	108
	Robotnicy niewykwalifik.	29	45	9	17	49
	Rolnicy	33	42	8	18	48
	Pracujący na własny rach.	31	48	11	10	46
	Bezrobotni	29	38	18	16	30
	Emeryci	22	45	20	13	250
	Renciści	19	44	10	27	54
	Uczniowie i studenci	38	42	10	10	47
	Gospodynie domowe i inni	33	42	15	10	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	19	58	10	14	138
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	37	30	11	22	87
	sekt. pryw. poza rolnict.	34	42	12	12	256
	prywatnym gosp. rolnym	32	43	9	16	53
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	33	35	14	18	134
	Od 900 zł do 1299 zł	34	44	12	10	159
	Od 1300 zł do 1799 zł	25	48	10	17	165
	Od 1800 zł do 2499 zł	24	51	12	13	123
	2500 zł i więcej	31	43	22	4	127
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	31	24	24	65
	Średnie	23	50	11	17	379
	Dobre	33	41	14	12	541
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	23	52	15	9	59
	Raz w tygodniu	28	47	12	12	436
	1-2 razy w miesiącu	29	42	15	14	136
	Kilka razy w roku	34	37	16	13	206
	W ogóle nie uczestniczy	22	40	14	24	136
Poglądy polityczne	Lewica	25	48	17	10	165
	Centrum	30	48	12	9	258
	Prawica	32	42	16	10	305
	Trudno powiedzieć	25	39	9	28	232

TABELA 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, wspólna historia Polaków i Ukraińców – różne wydarzenia z przeszłości, raczej łączą czy też dzielą oba narody?			Liczba osób	
		Łączą	Dzielą	Trudno powiedzieć		
		%	%	%		
Ogółem		23	60	17	985	
Płeć	Mężczyźni	22	67	11	464	
	Kobiety	24	54	22	520	
Wiek	18–24 lata	33	49	19	76	
	25–34	25	57	19	192	
	35–44	30	52	18	183	
	45–54	21	62	18	149	
	55–64	22	64	15	179	
	65 lat i więcej	15	70	15	207	
Miejsce zamieszkania	Wieś	27	54	19	389	
	Miasto do 19 999	21	60	19	138	
	20 000 – 99 999	21	63	16	218	
	100 000 – 499 999	20	67	13	146	
	500 000 i więcej mieszk.	18	68	14	94	
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	22	57	20	185	
	Zasadnicze zawodowe	26	56	18	241	
	Średnie	23	62	16	301	
	Wyższe	21	65	14	258	
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	20	70	10	111	
	Średni personel, technicy	18	66	16	33	
	Pracownicy adm.-biurowi	29	57	14	72	
	Pracownicy usług	27	43	30	56	
	Robotnicy wykwalifikowani	33	55	12	107	
	Robotnicy niewykwalifik.	29	50	22	49	
	Rolnicy	32	55	13	48	
	Pracujący na własny rach.	18	71	11	46	
	Bezrobotni	14	72	14	30	
	Emeryci	16	69	16	249	
	Renciści	12	64	23	53	
	Uczniowie i studenci	35	47	19	47	
	Gospodynie domowe i inni	28	44	28	83	
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	20	65	14	138
		spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	49	20	87
sekt. pryw. poza rolnict.		27	58	15	256	
prywatnym gosp. rolnym		32	56	12	53	
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	33	46	21	134	
	Od 900 zł do 1299 zł	24	61	15	159	
	Od 1300 zł do 1799 zł	23	60	17	165	
	Od 1800 zł do 2499 zł	25	64	11	123	
	2500 zł i więcej	24	71	5	127	
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	52	27	65	
	Średnie	21	61	19	376	
	Dobre	25	61	14	543	
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	60	18	59	
	Raz w tygodniu	25	59	16	436	
	1–2 razy w miesiącu	21	64	15	136	
	Kilka razy w roku	23	62	16	208	
	W ogóle nie uczestniczy	21	59	20	133	
Poglądy polityczne	Lewica	21	62	17	165	
	Centrum	24	64	12	259	
	Prawica	22	69	9	305	
	Trudno powiedzieć	24	44	31	230	

TABELA 3

		Często mówi się o potrzebie pojednania między Polakami a Ukraińcami. Czy pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:			Liczba osób
		możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		64	21	15	982
Płeć	Mężczyźni	66	23	11	463
	Kobiety	63	19	18	519
Wiek	18–24 lata	73	14	13	76
	25–34	66	22	13	190
	35–44	69	17	14	182
	45–54	64	22	14	149
	55–64	62	22	16	179
	65 lat i więcej	58	24	18	207
Miejsce zamieszkania	Wieś	58	23	19	386
	Miasto do 19 999	64	19	17	138
	20 000 – 99 999	69	17	14	218
	100 000 – 499 999	66	25	10	146
	500 000 i więcej mieszk.	76	17	7	94
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	49	29	23	185
	Zasadnicze zawodowe	60	20	20	238
	Średnie	68	20	12	301
	Wyższe	76	17	8	258
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	82	10	8	111
	Średni personel, technicy	63	23	14	33
	Pracownicy adm.-biurowi	66	22	12	72
	Pracownicy usług	71	12	17	56
	Robotnicy wykwalifikowani	64	26	10	105
	Robotnicy niewykwalifik.	58	18	24	49
	Rolnicy	50	21	29	48
	Pracujący na własny rach.	75	22	2	46
	Bezrobotni	65	22	13	30
	Emeryci	56	24	20	249
	Renciści	61	23	16	53
	Uczniowie i studenci	87	10	3	47
	Gospodynie domowe i inni	55	29	16	83
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	68	20	11
spółce właścicieli prywatnych i państwa		64	22	14	87
sekt. prywat. poza rolnict.		73	15	11	253
prywatnym gosp. rolnym		48	25	27	53
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	58	25	17	134
	Od 900 zł do 1299 zł	56	28	15	159
	Od 1300 zł do 1799 zł	65	19	16	165
	Od 1800 zł do 2499 zł	77	12	10	122
	2500 zł i więcej	76	19	5	127
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	26	20	65
	Średnie	57	24	19	376
	Dobre	71	18	11	541
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	68	18	14	59
	Raz w tygodniu	66	18	16	433
	1–2 razy w miesiącu	58	21	21	136
	Kilka razy w roku	63	24	13	208
	W ogóle nie uczestniczy	65	25	11	133
Poglądy polityczne	Lewica	67	25	7	165
	Centrum	70	18	12	259
	Prawica	66	21	13	305
	Trudno powiedzieć	53	21	26	229

TABELA 4

		Czy słyszał(a) Pan(i) o zbrodniach, jakie miały miejsce w roku 1943 na Wołyniu?			Liczba osób
		Tak, wiele o tym słyszałem(a)m	Coś o tym słyszałem(a)m, ale niewiele	Nic nie wiem na ten temat	
		%	%	%	
Ogółem		37	44	19	986
Płeć	Mężczyźni	43	41	16	465
	Kobiety	31	47	22	521
Wiek	18–24 lata	30	53	18	76
	25–34	29	45	26	192
	35–44	34	48	18	183
	45–54	37	44	19	149
	55–64	37	50	13	179
	65 lat i więcej	47	33	19	207
Miejsce zamieszkania	Wieś	24	45	31	389
	Miasto do 19 999	39	45	16	138
	20 000 – 99 999	49	43	8	218
	100 000 – 499 999	39	48	12	147
	500 000 i więcej mieszk.	53	41	7	94
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	22	39	38	186
	Zasadnicze zawodowe	23	52	25	240
	Średnie	43	46	11	301
	Wyższe	52	40	8	259
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	58	37	5	111
	Średni personel, technicy	48	46	7	33
	Pracownicy adm.-biurowi	29	60	11	73
	Pracownicy usług	30	50	20	56
	Robotnicy wykwalifikowani	22	50	28	107
	Robotnicy niewykwalifik.	14	48	39	49
	Rolnicy	27	49	23	48
	Pracujący na własny rach.	47	44	9	46
	Bezrobotni	30	53	17	30
	Emeryci	44	38	18	250
	Renciści	29	36	35	53
	Uczniowie i studenci	44	47	9	47
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	28	44	28	83
	inst. państw., publicznej	46	43	11	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	58	11	87
	sekt. prywat. poza rolnict. prywatnym gosp. rolnym	32	47	21	255
Dochody na jedną osobę	29	45	26	53	
	Do 899 zł	20	58	22	134
	Od 900 zł do 1299 zł	30	46	24	159
	Od 1300 zł do 1799 zł	40	44	16	165
	Od 1800 zł do 2499 zł	41	45	14	123
Ocena własnych war. mater.	2500 zł i więcej	58	32	11	128
	Złe	23	46	31	65
	Średnie	31	46	24	378
Udział w prakt. religijnych	Dobre	42	43	14	543
	Kilka razy w tygodniu	49	28	22	59
	Raz w tygodniu	38	43	19	436
	1–2 razy w miesiącu	30	53	18	136
	Kilka razy w roku	37	48	15	208
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	33	41	26	134
	Lewica	42	45	13	165
	Centrum	38	50	12	259
	Prawica	49	39	12	305
	Trudno powiedzieć	17	46	38	231

TABELA 5

		Ofiary i sprawcy zbrodni na Wołyniu							Liczba osób	
		Sprawcami byli Ukraińcy, a ofiarami Polacy	Sprawcami byli Ukraińcy, a ofiarami Polacy i Ukraińcy	Sprawy i ofiary były po stronie zarówno polskiej, jak i ukraińskiej	Sprawcami byli Polacy, a ofiarami Ukraińcy	Sprawcami byli Niemcy/Rosjanie, a ofiarami Polacy	Ofiarami byli Polacy, jednak nie wiadomo, kto był sprawcą	Inne odpowiedzi		Brak wiedzy
		%	%	%	%	%	%	%		%
Ogółem		46	2	3	0	3	3	11	32	986
Płeć	Mężczyźni	54	2	3	0	4	1	11	24	465
	Kobiety	38	1	3	1	2	5	10	39	521
Wiek	18–24 lata	45	2	1		2	2	12	35	76
	25–34	45	1	1		2	4	9	38	192
	35–44	38	2	4	2	3	3	11	37	183
	45–54	43	2	3	0	5	1	13	32	149
	55–64	50	3	5		3	4	11	23	179
	65 lat i więcej	52	1	2		2	4	10	29	207
Miejsce zamieszkania	Wieś	34	1	1		3	4	10	47	389
	Miasto do 19 999	42	1	5		3	4	10	35	138
	20 000 – 99 999	53	2	4	0	3	4	14	19	218
	100 000 – 499 999	58	3	3		4	1	10	21	147
	500 000 i więcej mieszk.	62	2	4	3	2	2	9	16	94
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	30	1	1		2	2	9	55	186
	Zasadnicze zawodowe	39	1	1		4	4	14	38	240
	Średnie	55	1	3	1	3	3	9	25	301
	Wyższe	52	3	6	1	3	4	10	19	259
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	54	6	8	2	5	2	9	14	111
	Średni personel, technicy	40	6	10			7	20	17	33
	Pracownicy adm.-biurowi	42	2		2	3	6	6	40	73
	Pracownicy usług	40		5		7	7	7	35	56
	Robotnicy wykwalifikowani	39	2	1		2	2	16	39	107
	Robotnicy niewykwalifik.	20	1			5	4	12	58	49
	Rolnicy	41	1	2		4		10	41	48
	Pracujący na własny rach.	54		3	2	3		11	28	46
	Bezrobotni	45	2	3		6		8	36	30
	Emeryci	53	1	2		2	4	10	28	250
	Renciści	36		1		2	7	13	41	53
	Uczniowie i studenci	54	3	2			2	13	26	47
	Gospodynie domowe i inni	46		3		1	4	8	37	83
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	41	5	6		5	3	11	29	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	52	3	2		5	6	4	27	87
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	2	3	1	3	2	13	34	255
	prywatnym gosp. rolnym	38	1	2		5		9	44	53
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	33	1	3		3	5	12	43	134
	Od 900 zł do 1299 zł	43	3	1		1	5	7	39	159
	Od 1300 zł do 1799 zł	48	1	5		6	3	9	29	165
	Od 1800 zł do 2499 zł	58	2	3		3	4	11	19	123
	2500 zł i więcej	57	3	7	1	2	2	8	19	128
Ocena własnych war. mater.	Złe	36		1		5	1	6	51	65
	Średnie	41	2	2	0	2	4	10	37	378
	Dobre	50	2	4	0	3	3	12	27	543
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	50	3	4			4	7	32	59
	Raz w tygodniu	44	2	2		4	4	12	32	436
	1–2 razy w miesiącu	50	1	3		4	1	7	32	136
	Kilka razy w roku	48	1	2	1	2	4	12	30	208
	W ogóle nie uczestniczy	41	1	7	1	1	2	10	37	134
Poglądy polityczne	Lewica	48	2	6	1	3		14	26	165
	Centrum	52	3	2	1	2	7	12	21	259
	Prawica	57	2	3		4	3	10	21	305
	Trudno powiedzieć	26		2		2	3	8	59	231